

Nr 636.

Av herr **Andersson** i Rasjön m. fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 257, angående vissa åtgärder till jordbrukets stödjande.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 257 till årets riksdag föreslås en rad av åtgärder till jordbrukets stödjande. Huvudsyftet med dessa kan sägas vara att utjämna spänningen i pris mellan brödsäd och foderspannmål ävensom att genom fördyring av fodermedlen begränsa produktionen av fläsk och bereda tillgång på penningmedel för prisförbättring å vissa animaliska jordbruksprodukter. Bland de sålunda föreslagna åtgärderna äro påläggande av införselavgifter och skatter å fodermedel de mest betydelsefulla. Enligt förslaget skulle Kungl. Maj:t befullmäktigas att åsätta en införselavgift å havre och majs m. fl. fodermedel av upp till 6 öre per kilogram ävensom pålägga en skatt å infört eller inom landet tillverkat kli till motsvarande belopp. I departementschefens yttrande till propositionen angives syftet vara att eftersträva ett pris å majs av omkring 12 kronor per deciton och ett däremot svarande pris å foderhavre. Departementschefen utgår i sina beräkningar ifrån, att till en början fodermedelsavgiften och kliskatten sättes till 2.5 öre per kilogram.

Den föreslagna accisen å fodermedel kommer sannolikt, om den genomföres, att bidraga till en prishöjning på ifrågavarande varor såväl importerade som inom landet producerade. Hur stor denna prisstegring kan bli, beror givetvis i hög grad på hur avgiftssatserna bestämmas. Likaså är det troligt, att de genom accisen härflytande medlen kunna komma till nytta för genomförande av prisförbättrande åtgärder i fråga om fläsk och ägg m. m. Syftet med propositionen är naturligtvis också att gagna det svenska jordbruket som helhet, och departementschefens uttalande, att varje produktionsgren bör, såvitt möjligt, bära kostnaderna för de för densamma vidtagna regleringsanordningarna, kan villigt accepteras. Å andra sidan är det emellertid klart, att en på förslaget sätt genomförd prisstegring å fodermedel kommer att ganska kännbart drabba de grupper av jordbrukare, vilka för sin produktion eller eljest äro hänvisade att köpa foder till sina kreatur. Härvidlag kan man räkna med tre olika grupper av jordbrukare, ehuru givetvis gränserna mellan dessa grupper äro mer eller mindre obestämbara. Dels är det sådana jordbrukare, som för avsalu bedriva svin- och hönsskötsel i större skala, än vad deras egen produktion av fodermedel tillåter, dels är det småbrukare, vilka huvudsakligen för sitt eget husbehov hålla kreatur och för dessa behöva köpa en del fodervaror och slutligen är det jordbrukare i Norr-

land och rikets övriga skogsbygder, som köpa havre och majs för sina i skogskörslor och annat förvärvsarbete använda dragare. De båda sistnämnda kategorierna äro i allmänhet svagt ekonomiskt ställda och ha i ringa eller ingen mån blivit delaktiga av de tidigare till jordbrukets fromma vidtagna hjälpåtgärderna. Genom de nu i utsikt ställda fördyringarna av fodermedlen skulle de snarast försättas i ett sämre läge än förut. Vad åter den förstnämnda gruppen angår, skulle den genom de planerade prisförbättrande åtgärderna på animalier visserligen i någon mån hållas skadeslös för fördyringen av en av deras förnämsta produktionsfaktorer, men även för dessa jordbrukare komme, i varje fall under en övergångsperiod, ett försämrat ekonomiskt läge att inträda.

Ur dessa synpunkter måste vissa betänkligheter möta emot ett realiserande av det framlagda förslaget till en genom konstlade åtgärder genomförd prisstegring på fodermedel. Här gäller det icke heller i första hand att överföra kostnaderna för prisförbättring å jordbrukets produkter på konsumenterna eller på det allmänna, såsom fallet varit i fråga om andra hjälpåtgärder för jordbruket. Det är snarare nu fråga om att pålägga vissa jordbrukare, i allmänhet de som förut ha det sämst ställt, ökade bördor för att förhjälpa andra jordbrukare till bättre betalning för deras produkter. Ur jordbrukets egen synpunkt måste det därför vara en bjudande nödvändighet att på detta område framgå med den största varsamhet och under hänsynstagande till produktionsförhållandena inom olika jordbrukargrupper och i skilda delar av landet.

Enligt vår uppfattning har i propositionen hänsyn tagits till förhållandena vid det större och medelstora jordbruket i de bättre lottade jordbruksbygderna, under det att svårigheterna för småbrukarna och för jordbrukarna i Norrland icke tillräckligt beaktats. Med hänsyn till angelägenheten av det med förevarande förslag avsedda syftet vilja vi dock icke motsätta oss ett försök med fodermedelsavgift som ett medel att utjämna spänningen mellan de olika produktionsgrenarna vid jordbruket och till förbättrande, i den mån sig göra låter, av priserna på fläsk och ägg. Kraftfoderavgift är ju redan genomförd, varför vi i detta sammanhang sakna anledning att ingå på denna och dennas verkningar. Vi hålla emellertid före, att man tillsvidare bör framgå med större försiktighet och att de i förslagen till förordningar stadgade maximibeloppen för de tilltänkta avgifterna, 6 öre per kilogram, äro för högt tilltagna. Vid full effekt skulle dessa avgifter i många fall medföra en fördyring av de accisbelagda varorna med över 50 procent å värdet. Visserligen kan det sägas, att Kungl. Maj:t icke annat än i undantagsfall komma att åsätta den högsta tillåtna avgiften, men vi anse ändock, att riksdagen bör markera angelägenheten av ett varsamt handhavande av den lämnade fullmakten genom att avsevärt nedsätta det föreslagna maximitalet. Det är så mycket mindre anledning att vid årets riksdag lämna en så vidsträckt fullmakt, som möjlighet ju finnes att vid nästa riksdag höja maximi-

satserna för acciserna, därest systemet i övrigt fungerar tillfredsställande och en sådan höjning visas vara oundgängligen erforderlig. Dessutom har ju Kungl. Maj:t möjlighet att i mån av behov tillgripa importrestriktioner, om så skulle behövas för att reglera prisbildningen.

Departementschefen uttalar i propositionen den förmodan, att de olägenheter, som animalieproducenterna under en övergångsperiod kunna utsättas för genom en prisförhöjning å foderspannmålen, torde komma att i hög grad lindras, därest förslaget angående en handelsöverenskommelse mellan Sverige och de Sovjetryska Rådsrepublikernas union av riksdagen godkännes. Som bekant råder dock stor ovisshet huruvida detta sistberörda förslag kommer att vinna riksdagens bifall. Det är alltså ingalunda säkert, att den av jordbruksministern anvisade utvägen till avlastning av en del av vårt överskott på fläsk kommer att stå öppen i den omfattning, som han vid utarbetande av propositionen 257 förutsatt. För dem, som i likhet med jordbruksministern väntat stora fördelar för vår export av ifrågavarande produkter som en följd av Rysslandsavtalet, torde behovet att gå fram med försiktighet i fråga om fodermedelsavgifterna te sig så mycket angelägnare, för den händelse detta avtal icke kommer till stånd.

På grund av här anförda skäl förorda vi en maximering av fodermedelsavgifterna till 3 öre per kilogram. Tillsvidare torde inom ramen för detta belopp det önskade resultatet med avgiftssystemet kunna nås och skäligen hänsyn tagas till de jordbrukares berättigade intressen, som måste fortfara att köpa fodersäd oavsett prisutvecklingen på detta och andra produktionsområden. Visserligen kommer en lägre avgift att innebära mindre tillgång på medel för prisförbättrande åtgärder för animalieproduktionen, men då jordbruksministern i sina kalkyler härom utgått ifrån en foderavgift å 2,5 öre, rubbas icke beräkningarna över intäkterna genom ett bifall till vårt angivna förslag.

I den förevarande propositionen framlägges också förslag till förordning om veteavgift i syfte att bereda medel för täckande av en del av statens förluster på spannmålsregleringen. Enligt förslaget skall sådan avgift principiellt icke uttagas beträffande vete, som förmales till odlarens husbehov. Vid beräkning av den vetemängd, för vilken frihet från avgift må åtnjutas, skall årsförbrukningen per person av mjöl och gryn sammanlagt anses uppgå till en myckenhet högst motsvarande 50 kilogram vete. Detta beräkningssätt har föreslagits efter yrkande från Svenska spannmålsföreningen, vilken förening som bekant är en sammanslutning av de större handelskvarnarna i landet. Enligt vår uppfattning bör förmalning av vete till husbehov lämnas fri från avgift utan någon begränsning till viss kvantitet. Den föreslagna fria mängden är för övrigt alldeles för liten för tillgodoseendet av det normala årsbehovet i jordbru-

karehushållen. Knappheten på penningar tvinga jordbrukarna att i största utsträckning i sin hushållning lita till hemmaproducerade livsmedel och därvid spelar mjöldieten en mycket betydande roll. Förbrukningen av särskilt vetemjöl har under de senaste åren ökat i mycket hög grad i jordbrukarehushållen, något varom tullkvarnarna väl kan lämna besked. Sannolikt torde den dubbla mängden, det vill säga 100 kilogram per år och person, ligga närmare en normal förbrukning än den i propositionen föreslagna kvantiteten. Att belägga en del av den till husbehov avsedda brödspannmålen med skatt vid förmalningen måste för jordbrukarna komma att te sig som ett utslag av kitslighet och regleringslusta utan praktiskt ändamål. För spannmålsregleringens egen skull borde det väl snarast vara ett intresse, att husbehovsförbrukningen av vete hos jordbrukarna bleve så stor som möjligt, desto mindre kvantiteter komma då ut i den överfyllda marknaden.

Härtill kommer den omfattande och kostsamma kontroll, som erfordras, därest den fria husbehovsförmalningen bestämmes till viss kvantitet, en kontroll som nära nog är obehövlig vid fri förmalning till hushållsförbrukning. Departementschefen förutspår själv i propositionen, att en vidlyftig kontrollapparat erfordras för att övervaka husbehovsförmalningen, då mer än 3,000 kvarnar i landet komma att beröras av anordningen. Skall kontrollen göras verkligen effektiv, frukta vi att krigsårens livsmedelsnämnder måste återupplivas och systemet med förmalningskort införas. Man frågar sig verkligen, om det skall vara behöfligt att införa sådana drastiska och för jordbrukarna obekväma anordningar för ernående av det med veteavgiften avsedda syftet. Saluförande av vetemjöl, för vilket skatt icke vid förmalningen blivit erlagd, är förresten belagt med straff, och om så anses erforderligt kan ju detta straffhot skärpas. För övrigt lära dock de vetemängder, som genom fusk vid husbehovsförmalning komma att saluföras i marknaden, bliva ytterst ringa och utan varje praktisk betydelse för effekten av avgiftssystemet. Så vitt vi kunna finna, innebär propositionen i här berörda avseende ett alltför stort hänsynstagande till det rena kvarnintresset och ett underskattande av den motvilja, som jordbrukarna i allmänhet hysa mot onödiga formaliteter, och vi påyrka därför, att till husbehov förmalt vete måtte utan kvantitetsbegränning vara undantaget från utgörande av veteavgift.

Härmed bör givetvis följa, att tillverkning av kli för egen förbrukning bör vara fri från skatt. Av propositionen framgår icke fullt tydligt hur härmed varit avsett. Det förefaller dock vara en självklar sak, att kli, som erhålles vid husbehovsförmalning av vete, skall vara skattefritt. Därest ändring erfordras i förslaget till förordning om skatt å kli för ernående av detta syfte, anhålles det att vederbörande utskott måtte uppmärksamma denna angelägenhet.

På grund av vad ovan anförts få vi sålunda hemställa,

dels att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 257 måtte besluta sådan ändring i förslagen till förordningar om införselavgift å fodermedel och skatt å kli m. m. att ifrågavarande avgifter och skatt må utgå med högst 3 öre per kilogram;

dels ock att 2 § i den i samma proposition föreslagna förordningen om veteavgift måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Veteavgift utgår ej för sådant vete, varav mot tull eller lön tillverkas mjöl eller gryn för tillgodoseende av odlarens husbehov.

Avyttras — — — erläggas.»

Stockholm den 10 april 1934.

Gust. Andersson

i Rasjön.

Alfr. Nilsson

i Steneberg.

A. Danielsson.

